

Izhaja vsak petek.
Uredništvo in
upravnništvo:
Kopitarjeva ulica št. 6.

NAŠA MOČ

Naročnina znaša:
celoletna . . . K 4'—
pololetna . . . „ 2'—
četrtletna . . . „ 1'—
Posamezna št. „ 0'10

GLASILO SLOVENSKEGA DELAVSTVA.

Štev. 14.

V Ljubljani, dne 7. marca 1913.

Leto VIII.

Nova nevarnost za socialno zavarovanje.

Zdaj, ko je cela reč že prav za prav gotova in ko je treba samo še Poljake pripraviti k pameti, so začeli socialni demokratje žugati in nagajati. Gre za to-le: Kakor je znano, se imajo zavarovati pri socialni zavarovalnici za življenje in onemoglost delavci, obrtniki in mali kmetje samo do 60. leta. Tiste osebe, ki bodo takrat, ko stopi v življenje socialno zavarovanje, že nad 60 let stare, potemtakem ne bodo deležne njegove dobrote. Socialni zavarovalni pododsek se je s tem vprašanjem dolgo časa bavil in na zadnje je sklenil na predlog dr. Kreka poziv na vlado, naj še, preden stopi v veljavo socialno zavarovanje, v posebni predlogi, ki naj jo predloži deželni zboru, zagotovi primerno starostno preskrbino tudi tistim revnim osebam, ki ne morejo pristopiti k socialni zavarovalnici. Čisto gotovo je, da se mora za te ljudi tudi nekaj storiti. Prežalostno bi bilo, ako bi stari in onemogli reveži videli, kako njihovi mlajši tovariši uživajo dobrote socialnega zavarovanja, sami pa nimajo ničesar. Toda za nje mora velati načelo, da dobe preskrbino samo tisti, ki so v resnici revni in ki jo torej živo potrebujejo in pa obenem tudi načelo, da oni ne morejo dobiti zavarovalnine, ampak samo podporo. Pri zavarovalnici je namreč glavna reč ta, da zavarovanec tudi sam nekaj plača. Tega bi pri starih in onemoglih revežih ne bilo mogoče zahtevati, ker bi prav za prav takoj morali začeti vleči preskrbino. Zato je sklep socialnega zavarovalnega pododseka pravičen in po tej poti se da res tem revežem tudi pomagati. Socialni demokratje pa tišče, da se morajo privzeti tudi starejši delavci v socialno zavarovanje. Izračunali so, da bi se za štiri leta za nje potrebovalo 224 milijonov kron, katere bi morala dati država v ta namen, da se zagotove preskrbine za starejše osebe. Vlada pa pravi, da teh 224 milijonov kron nima nikjer vzeti. Že za socialno zavarovanje bo treba na vsak način preskrbeti novih virov, ker bo povprek državo stalo na leto nad 100 milijonov kron. Če bi se sprejela zahteva socialnih demokratov v pododseku, potem bi gosposka zbornica celo socialno zavarovanje odklonila in zakon bi padel v neizmerno škodo delavskega ljudstva. Tej nevarnosti se je treba ogniti. Kdor zahteva več nego se doseči more, je sovražnik delavstva.

Rekli smo, da socialni demokratje žugajo v tem oziru. Socialno demo-

kratični list »Arbeiterschutz« piše dne 1. februarja 1913 o tej reči tako-le: »Ozkostrčnost vlade utegne v nevarnost spraviti celo postavo. To so doživeli na Francoskem, ko so uvedli zavarovanje za starost; senat je s svojo umazanostjo izzval vse delavstvo, ki je potem postavo obstruiralo. Kaj podobnega se more tudi v Avstriji doživeti.« Socialni demokratje žugajo torej z obstrukcijo proti postavi, katero tako željno čaka avstrijsko delavsko ljudstvo in ki se ima boriti s hudimi katoliškimi sovražniki. Družega ne rečemo nego to, da socialna demokracija s svojim postopanjem dokazuje, da se ne more imenovati več delavska stranka. Naša država je vsled nespametne politike v gospodarskem oziru zadnje mesece silno trpela. Vsedanjem času bi bilo nemoogoče misliti, da bi vlada prišla s socialnim zavarovanjem pred državni zbor. Predloga o socialnem zavarovanju je bila narejena v mnogo ugodnejših časih. Zato moramo kot pametni ljudje računati s tem, da se za zdaj v sedanjih razmerah več ne bo dalo doseči, nego kar je v tej predlogi obseženo. Tudi mi upamo, da se gospodarsko življenje v državi povzdigne, potem bo seveda mogoče tudi državo bolj pritegniti k socialnemu zavarovanju. Če se tudi zakon sklene že letos, bo vendar stopil v veljavo glede na starostno zavarovanje šele čez tri leta. Med tem časom se razmere lahko tako zboljšajo, da se bo s posebnim zakonom ustreglo upravičenim zahtevam starejših delavcev. Zdaj pa tišče to reč v zakon, pomenja obstrukcijo proti zakonu samemu in tudi proti tistim dobrotam, ki bi jih z zboljšanim zakonom o bolniškem zavarovanju in zavarovanju zoper nezgode milijoni delavcev že imeli lahko takoj.

Trust predilniške industrije.

Kako zna kartelirana industrija pometati z delavci, smo imeli zadnji čas dva taka zgleda, da jih tudi slepec lahko otiplje. Sto delavcev je vzela ljubljanska predilnica na cesto, ker je tako odločil kartel. Več sto delavcev je pa v papirnici v Polju dolge mesece moralo s štrajkom braniti mrvice človeških pravic. Zato je gotovo, da delavci s strahom gledajo, kako se vse tovarniške obrti vedno ožje združujejo in kartelirajo. Zdaj se obeta celo kartel ali prav za prav trust vse avstrijske in ogrske predilniške industrije. Svoj čas se je trdilo, da predilnice in tkalnice sploh ne morejo sklepati kartelov zavoljo tega, ker se morajo tovarne rav-

nati po modi, ki je v različnih krajih različna. Neštevilno vzorcev je v tej industriji v veljavi, ki se vedno menjajo. Zlasti za žensko blago je moda huda in neizprosna kraljica. Industrija mora potemtakem vedno gledati, da izdeluje blago po takih vzorcih, ki so njenim odjemalcem všeč. Iz teh vzrokov se je torej trdilo, kakor smo rekli, da se pri tekstilni industriji karteliranje ne more izvršiti, in vendar se bo in sicer v najhujši obliki. Avstrijske in ogrske banke, ki imajo kaj svojega denarja naloženega v tekstilni industriji, so se namreč dogovorile, da ustanove dve delniški družbi s kapitalom pet milijonov kron; eno za Avstrijsko, drugo za Ogrsko. Ti dve družbi bosta med seboj zvezani in bosti delali popolnoma pod enotnim vodstvom in enotnem načrtu. Vse vrste tekstilne industrije bosta vodili te dve družbi; vso bombaževo industrijo, predilnice, tkalnice, tiskalnice, apreturo, barvarnice in tudi vse druge sorodne produkcijske panoge. Produkt -se bo kontingental, to se pravi posameznim tovarnam se bo odkazalo, katero blago in koliko tega blaga smejo na leto izdelati. Obenem se bo tudi ustanovila skupna prodajalna centrala. Vse blago se bo prodajalo po tej cenii centrali. S tem se bo dosegla enotna cena, ki bo gotovo brž, ko začne delovati ta trust, poskočila. Pripraviti se moramo na dražje tekstilno blago. Naj rečemo takoj tukaj, da se morajo pripraviti delavci, da bodo zase zahtevali take razmere, ki bodo primerne večjim dobičkom tekstilnih kapitalistov.

Ti dve družbi bosta tudi določili, pod katerimi pogoji se blago prodaja in oddaja. Kakor bodo enotne cene, bo tudi enotni rabat in enotni določeni odlok plačila. Te dni se že vložita prošnji za koncesijo pri obeh vladah. Kakor čujemo, je naša vlada s to rečjo zadovoljna. Z njeno pomočjo se bo torej napravil veliki obroč, ki bo na škodo ljudstvu in tudi na škodo delavcev stiskal vso tekstilno industrijo samo z ozirom na največji dobiček pri nji vložene kapitala. Z vso resnostjo kliče mo slovenske delavce in delavke po predilnicah v našem ozemlju, naj se s trdno organizacijo v naši Jugoslovanski Strokovni Zvezi pripravijo na prihodnje čase. Naj bo moč kapitala še tako velika, združenega ljudstva vendar ne bo mogla zatreti in tudi ne bo mogla iti preko upravičenih njegovih zahtev k dnevnemu redu.

Jugoslovan. Strokovna Zveza. ZAVAROVANJE PROTI NEZGODAM.

Dr. Jure Adlešič.

(Dalje.)

Ravno pri določitvi delanezmožnosti in na podlagi iste rente trajajo v življenju najpogosteje spori. Nihče se ne zadovolji s prisojeno mu rento, vsakdo dobi premalo. Zato ustanavlja zakon za določitev delanezmožnosti in rente v slučaju spora za vsako zavarovalnico posebej.

Razsodišče.

Vsaka zavarovalnica ima svoje lastno razsodišče.

To obstoji iz sodnikov po poklicu, zastopnikov delodajalcev in zastopnikov delojemalcev. Vseh sodnikov je pet. Predsednik je sodnik po poklicu, državni uradnik, ki ga imenuje ministrstvo. Dva prisednika imenuje tudi ministrstvo, toda ne izmed sodnikov po poklicu, temveč iz tehnično izsolanih oseb, ki poznajo razna obratovanja. Enega prisednika volijo podjetja, ki so podvržena temu zakonu, zadnjega petega prisednika volijo zavarovanci sami.

Postopanje pri tem razsodišču je urejeno s posebno ministrsko naredbo z dne 10. aprila 1889., št. 47 drž. zak.

Ta naredba tudi določa, da se volijo prisedniki delodajalcev in delavcev istočasno s predstojništvom in za isto funkcijsko dobo. Odtod tudi posebna važnost teh volitev.

Tožbe radi prenizko odmerjene in priznane rente odnosno radi popolnoma odbite rente so vlagati pri razsodišču tekem enega leta, odkar je prejel poškodovani odlok zavarovalnice, s katerim mu je bila določena odnosno odbita renta. Po preteku letnega roka ne more več vložiti tožbe.

Tožba obsega kratek popis nezoode in odredbo zavarovalnice, katera se s tožbo izpodbija. Pisati se mora v dveh izvodih, priložiti so ji tudi priloge v prepisu ali izviru, na katere se tožnik sklicuje.

Drugopis tožbe pošlje razsodišče toženi zavarovalnici, da more vložiti svoje ugovore. Te ugovore mora predsednik razsodišča izročiti tožniku.

Tožbe in vsi drugi dopisi zavarovalnice so kolka prosti.

Ko so navedene predpriprave končane, razpiše predsednik razsodišča narok na ustno razpravo. Ta je javna. Predsednik posname v kratkem podatke do glavne razprave. Nato preišče zdravnik poškodovanega, ki je obenem

J. Jørgensen:

Naša ljuba Gospa Danska.

Herman Ronge je za trenutek prenehal pod vtisom obrazov, ki so mu žareli nasproti. Zadnje besede je izrekel nevedoma in prestrašil se je daljave v katero je sledil svojim mislim. V dvorani je bilo mrtvaško tiho; čulo se je čvrčanje elektrike v velikih obločnicah. Nato je sklenil z globokim glasom:

»Kako dolgo je še do onega dne, tega ne ve nihče, niti angeli v nebesih. Morda bodo pretekla stoletja, morda ta rod ne bo izumrl, predno se vse to zgodi. Toda mi se moramo boriti do zadnje ure proti duhovom nevere in samoljubnosti in proti razuzdanosti družbe, ki jo hočejo uveljaviti na svetu.

V drugih deželah vidimo krščansko gibanje, ki ga podpira Cerkev in si prizadeva da bi ustvarila boljši socialni red. V mnogih točkah se strinja s soc. demokracijo; zahteva krajšo delavno dobo, višjo plačo, boljše pogoje kratko: nastopa proti samovoljnemu izkoriščanju posameznikov. Krščanski socialci vodijo to gibanje iz usmiljenja kakor se gibljejo delavci, ker jih sili k temu trpka sila.

Ako bi se mogli srečati ti dve moči — ako bi soc. demokracija mogla odložiti svoje sovraštvo proti krščanstvu in svojo ljubezen do obrekovanja, — potem bi bilo mnogo pridobljenega, — preprečile bi se velike nesreče. Ne vem, če je mogoče tako srečanje. Nekateri mislijo. Neki veliki soc. demokratski voditelj je rekel Manningu: »Prišel sem do vere v Jezusa Kristusa, ker sem ljubil ljudstvo.« Toda ali naši voditelji delavstva ljubijo ljudstvo?

Maning je odgovoril na prejšnje besede takole: »In jaz sem našel ljubezen do ljudstva, ker sem veroval v Jezusa Kristusa.« Tu je prvo, da se vprašamo: Ali v resnici verujemo v Jezusa Kristusa?

O tujem je pisano, da je hodil po svetu in vse izpreminjal v dobro. Ozdravljal je bolnike, slepim vračal pogled, gluhim posluš, hromim in mrtvoudnim je zopet podelil, da so hodili, obujal mrtve, ki so ležali že tri dni v grobu. In svojim učencem je obljubil, da bodo izvrševali večje reči kakor on.

Največ, kar bi bilo zdaj mogoče storiti na svetu, bi bilo prerojenje družbe. Toda ali je to mogoče brez našega lastnega prerojenja?

Apostelj obljubljuje, da rodita strah božji in pobožnost tudi na tem svetu

stoteran sad. Kristus nikdar ni upošteval vere, ki se ni kazala v prenovljenju celega človeka. Sv. Pavel izrecno zahteva, da moramo zmerno, pravično in pobožno živeti na tem svetu. Zmerno — z ozirom nase. Pobožno — to vsebuje vse dolžnosti do Boga. Pravično — tako moramo ravnati s svojim bližnjim.

In tu so povedane tudi družabne dolžnosti. Krščanski delodajalec ne sme nikoli pozabiti, kar piše sveti Jakob: »Glej, plačilo delavcem, ki so ti posejali polja, pa je ti zadržuješ, vpije, in to vpitje je prišlo do ušes Gospoda vojsknihih trum.« Krščanstvo je potrebno in je neobhodno in edino potrebno ne samo doma ali v cerkvi, temveč tudi na cesti in v tovarni.

Socialno krščanstvo je zato edino zdravilo proti sili časa. Zato mi dovolite, da sklenem svoj govor z besedami Mauningovimi, s katerimi je pozdravil okrožnico papeža Leona XIII. o delavskem vprašanju.

»Hvala Bogu!« piše, »Cerkev razumeva svoje poslanstvo! Kakor v prvih časih, ko je Ustanovitelj opazoval množico, ki je sedela v travi kakor lačne ovce brez pastirja in rekel besede: »Ljudstvo se mi smili.« tako je zdaj govorila Cerkev za one, ki trpe in so tlačani. Z viška krščanstva je Leon XIII. pregledal vse države

zemlje in njih nemir. Čul je jok in tožbe onih, ki se jim godi krivica in so tlačeni. Videl je bogastvo nekaterih in ubožstvo množic. In On je odkritega srca pomiloval razedinjence, katerih je večina človeštva.

Kaj sledi iz tega? Da bodo rodovi človeštva nekega dne jasno izpregledali in razumeli, da je papežstvo potrebno za blaginjo človeštva. Bogastvo je ločilo Cerkev in državo. Demokracija bo spravila Cerkev z družbo.«

VII.

Ko se je bližala pomlad, je Herman Ronge odpotoval.

Naenkrat ga je prišlo čudno hrepenenje, močno kakor domotožje. da bi znova videl katoliško južno Nemško. Zaželel si je križev ob potih, ljubega vonja kadila v velikih cerkvah in v čistih barvah se lesketajočih oknih. Zaželel si je še enkrat videti dobri, lepi obraz svojega častitljivega prijatelja, očeta Gregorja. In končno si je zaželel, da bi v samostanskem miru jasno premišljeval sam o sebi, da bi spoznal, kaj božja volja misli z njim, katero pot in kako prihodnost naj bi si izvolil.

tožnik. Zdravnik onstatira nato, ali je tožnikova delazmožnost ostala neizpremenjena, ali se je povečala in za koliko. Temu izvedeniškemu mnenju se navadno tudi pridruži razsodišče, ki proglaši takoj sodbo.

Iz ravno povedanega je razvidno, koliko se da s tako tožbo pri razsodišču doseči. Zdravnik pregleda poškodovanca in izreče svoje strokovno mnenje, katero je potem podlaga sodbi. Pri zunanjih poškodbah na primer roke, noge itd. je poškodba razvidna na prvi pogled in tukaj silno redko izreče zdravnik zavarovalnice drugo mnenje, kot zdravnik podjetja, kjer je bil tožnik poškodovan. V takih slučajih se ne da skoraj nikoli ničesar doseči.

Drugače je pri notranjih poškodbah, ki niso razvidne na prvi pogled. Tukaj se more zagotoviti stanje poškodovanega in njegova delazmožnost šele po daljšem opazovanju in preiskovanju.

Zato je tudi Jugoslovanska Strokovna Zveza sklenila, da ne bo dajala pravnega zastopstva svojim članom v takih slučajih, kjer se gre za kako lahko zunanjo poškodbo, ker je tukaj vsako pravljanje brezuspešno; v takih slučajih bo dajala le potrebne informacije glede tožbe in sodnega postopanja. Pač pa bo dajala zastopstvo pri težjih notranjih poškodbah, in sicer šele takrat, če se prepriča po lastni informaciji o resni poškodbi in premalo prisojeni odškodnini. Pred vsem bo tudi tukaj nudila svojim članom pomoč z zdravniškimi nasvetom, ki bo podlaga odškodninski tožbi pri razsodišču.

Po ustni razpravi proglaši predsednik razsodišča takoj sodbo, proti kateri ni nobenega pravnega leka več.

Če tožnik dobi pravdo, trpi tožena zavarovalnica vse, tudi zastopniške stroške; v vsakem slučaju pa dobi tožnik povrnjene svoje potne stroške in tudi hranarino, če tudi propade s svojo tožbo.

Stališče naših delavcev pri razsodišču Delavske zavarovalnice proti nezgodam v Trstu je tudi iz tega vzroka težavno, ker se tu razpravlja večinoma v laškem jeziku. Zdravnik, ki poškodovanca preiskuje, je večkrat Lah, ki navedb Slovenca ne razume.

Zato je velike važnosti za vsakega, ki išče pomoči pri razsodišču, da je zadostno poučen o vseh korakih, ki so za to potrebni, da pride s pravilno tožbo in temeljitimi instrukcijami pred razsodišče; posebno da ve, kdaj je pričakovati s tako tožbo uspeha in kje je potreba poprijeti.

In v teh ozirih bo vedno Jugoslovanska Strokovna Zveza skrbela za zadosten in temeljit poduk svojim članom.

× × ×

Tržaška skupina Jugoslov. Strokovne Zveze je imela svoj redni občni zbor v nedeljo, 2. marca, v »Marijinem domu«, ulica Risorta št. 5. Zborovanje je otvoril g. Anton Čok, predsednik skupine. Pozdravil je navzoče ter imel primeren govor, v katerem je priporočal zborovalkam strokovno organizacijo. Iz odborovega poročila je razvidno, da je skupina z ozirom na gmočna sredstva dobro napredovala in šteje 238 članic. Dohodkov oziroma članarine je imela skupina v preteklem letu 1912 1267 K 37 h. Izplačalo se je bolniške oziroma brezposelne podpore raznim članicam 1051 K 75 h. Nadzornik skupine g. Jožef Ferjančič je izjavil, da je pregledal spise in račune ter našel vse v najlepšem redu. Zato je izrekel pohvalo gđni. blagajničarki in vsemu odboru. — Novo izvoljeni odbor je sledeči: G. Anton Čok, predsednik. Odbornice: Marija Kodela, Josipina Pirh, Marija Birsa, Ivana Štokelj, Mar. Rapotec, Terezija Princ, Marija Novak, Josipina Kolar, Marija Višnjavec, N. Oblak. V nadzorstvu sta g. Jožef Serjančič in g. Pavla Mestek. — Strokovna organizacija je nastopila tudi v raznih slučajih, kakor n. pr. na policiji, da so prišla dekleta do svojih pravic. — Strokovna zveza je edina, ki ima namen zboljšati naš tako težaven in neznošen poselski stan; zato pristopajte pridno k tej zelo važni in tako potrebni delavski organizaciji in naročite se na zvezino glasilo »Naša Moč«, ki stane za članice samo 3 h na teden. Samo v veliki močni organizaciji je zagotovljena tudi nam boljša bodočnost.

Glasnik

Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze.

DELAVKE NAPREJI

Pred sedmimi leti se je na predlog ljubljanske tobačne delavke Terezije Bučar na II. slovenskem delavskem

shodu v Preski soglasno in ob velikem navdušenju sklenila resolucija, ki zahteva popolno politično enakopravnost ženske z moškimi. Slovenska krščanska socialna delavska organizacija je enakopravnost delavke z delavci, razven v političnih društvih, v katere se ženske kot članice še ne smejo sprejemati po našem zastarelem društvenem zakonu, povsod izvedla. Tudi v odborih naše »Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze« je jako veliko delavk odbornic, da v nekaterih skupinah (n. pr. Fürstenfeld), so delavke celo načelnice skupin. Znano je, da niso delavke samo pridne in požrtvovalne članice, sodelujejo tako v centrali kakor tudi v načelnstvih skupin J. S. Z.; da, nekaj plačilnic J. S. Z. vodijo delavke same.

Po avstrijskih deželnih in po državnem volilnem redu splošno ženske razven v veleposestniških deželnih kurijah nimajo volilne pravice, pač pa imajo pravice, da volijo v občinske zastope. Občinska volilna pravica sama je pa tudi velika mešanica. V nekaterih deželah volijo ženske v občine tako, da za nje volijo poblašenci, v Ljubljani volijo v ljubljansko občinsko upravo ženske-davkoplačevalke same, ne morejo pa biti ženske v Avstriji niti državne in deželne poslanke in ne morejo tudi občinske svetnice postati. Iz kratka: ženske v Avstriji nimajo v javnih zastopih pasivne volilne pravice.

Pač pa imajo ženske tako aktivno kakor tudi pasivno volilno pravico v vse bolniške blagajne in v nezgodne zavarovalnice. V ljubljanski tobačni tvornici so delavke trajno odbornice bolniškega zavoda, dobro bi bilo, da bi se delavke tudi po drugih tvornicah in delovrzbah zanimale za volitve v tvorniške, a tudi v okrajne bolniške blagajne. Izkušnja uči, da delavke odbornice po bolniških blagajnah vzorno svoje dolžnosti ne v škodo zavodov izpolnjujejo.

Za slovensko krščansko socialno delavsko organizacijo je vprašanje o splošni in enaki volilni pravici rešena stvar; organizacija sama je le še dolžna, da izkuša ta sklep izvesti.

Socialna demokracija zastopa tudi načelo, da imej ženska vse politične pravice. To se sicer lepo čita, a dejansko se avstrijska socialna demokracija za žensko volilno pravico posebno ne ogreva, ker dobro ve, da hvala Bogu ženske ne verujejo socialno demokračkim publicam, in da če bi se v Avstriji uvedla tudi enaka ženska volilna pravica, bi se zunanje lice sedanje avstrijske poslaniške zbornice zelo izpremenilo, zmanjšalo bi se število svobodomiselnih poslancev in povišalo število krščansko mislečih poslancev.

Danes postaja vprašanje splošne in enake ženske volilne pravice vedno bolj pereče. Z domače grude, iz rodbinskega kroga je kruti kapitalizem vrigel žensko na gospodarsko torišče. Na milijone in milijone žensk same služijo svoj kruh s trdim delom. Ženska je že danes osamosvojena. Neizprosna doslednost narekuje, da dobi tudi politične pravice.

Ženska volilna pravica pri pametnih ljudeh danes ne tvori nikakega strašila več. V Avstraliji, v Novi Zelandiji, v šestih državah severne Amerike, na Finskem in na Norveškem že imajo ženske aktivno in pasivno volilno pravico. Na Angleškem lahko že zdaj vsaka ženska postane županja, občinska in mestna svetnica, francoški listi pravkar poročajo, da se je ustanovilo društvo odvetnic in prinašajo slike ženskih odvetnic v črnih uradnih talarjih.

Najodločnejše se bore zdaj za žensko volilno pravico angleške žene. Sufragetke jih nazivajo. Gibanje je že staro, a zadnje čase so pričele sufragetke boj z nasilstvi zato, da dosežejo ženske enake politične pravice z moškimi. Listi vsak dan objavljajo poročila z Angleškega o demonstracijah, ki jih sufragetke za dosego splošne in enake volilne pravice vsak dan izvajajo.

Kakor stoje zdaj stvari, ne bo dolgo, ko dobe ženske na Angleškem vse politične pravice in to tembolj, ker na Angleškem pri vojaki služijo le prostovoljci in zato odpade glaven ugovor nasprotnikov ženske volilne pravice: češ, ženska v armadi ne more služiti.

SOCIALNI DEMOKRATJE KOT GOSPODARJI.

Socialni demokratje kot gospodarji so res neka posebnost, dasi so gospodarji sami popolnoma rdeči sodruzi, ki kot taki seveda, najodločnejše delavske koristi zastopajo, se bore proti kapitalizmu, ker izplačuje delavcu malo plače in ker ne zniža delovne dobe. Rdeče časopisje bluje vedno ogenj in žveplo na delavske izkoriščevalce; napoveduje, da se bosta kakor

v obljubljeni deželi cedila mleko in med, kadar prav povsod zmagovito zaplapola rdeča zastava; delavci ne bodo niti polovico toliko delali, kolikor morajo zdaj delati, godilo se jim pa bo boljše. Delavcev, ki to verujejo, je veliko. A vse to, kar rdečkarija trosi in napoveduje, so le prazne puhlice. Kjer namreč socialni demokratje gospodarijo, vse drugače sami delajo, kakor to druge uče. Socialno demokrački delodajalec je slabši kakor kapitalist sam.

»Glasnik« je o tem že večkrat pisal. Danes izpopolnimo to svojo verigo zopet za en član. V Toplicah na Češkem so zborovali uslužbenci socialno demokračkih konsumnih društev na Nemškem Češkem. O konferenci objavlja list »Zeitraad«, katerega izdaja socialno demokrački poslanec Forstner, v 1. številki leta 1913 nekoliko zakasnelo, a velezanimivo poročilo. Sodrug Kessler iz Ustja je poročal o organizaciji in o taktiki. Kessler je grajal, ker rdeča konsumna društva ne drže pogodbe, ki so jo s svojimi uslužbenci sklenila. Poročilo je sledila razprava, ki je bila jako živahna, dasi poročilo to precej zakriva. Seveda, preveč neprijetne resnične stvari so uslužbenci svojim rdečim gospodarjem povedali, stara stvar in resnična je pa, da resnica v oči kolje. Iz izvajanj zadružnička Wilhelma (Dunaj) se pa lahko sklepa, da so padle v razpravi zelo hude in ojstre besede in da so uslužbenci svojim rdečim gospodarjem tudi grozili. Wilhelm je med drugim izjavil: Padale so ostre besede. **Grozilo se je celo, da se bo stavkalo.** Govorim v imenu skupnosti in mogoče je, da bi delavstvo nasprotovalo, če bi se take zahteve stavile, ki daleč presegaajo, kar tvori eksistenco možnost zadruga. Sodrug Zlatnik z Dunaja je pa naglašal, da, če stavijo uslužbenci konsumnih zadruga zahteve, jih kolikor mogoče skrčijo; rdeči gospodarji tudi izjavijo, da zahteve sprejmejo, **ne izvedejo jih pa ne.** Sodrug Otze iz Ustja je zahteval, da naj se načelstva rdečih zadruga o zahtevah s svojimi uslužbenci posvetujejo, a tega večina zadruga ne stori. Sodrug Hecker iz Rumburga je povedal, da so zato uslužbence iz službe odpustili, ker v nedeljo konsumnih prodajalen niso odprli. Sodrug Gaupe je obžaloval, ker se na želje konsumnih uslužbencev rdeči konsumne zadruga čisto nič ne ozirajo. Najzanimivejša so pa izvajanja poslanka Forstnerja, ki je kot načelnik naglašal, **da se zdaj stavka uslužbencev v konsumnih zadrugah opusti,** in da se bo le v najskrajnejšem slučaju stavkalo. Zadruga nam je sveta stvar, a svete nam niso osebe. Naše plače se morajo zenačiti s plačami v zasebnih podjetjih. Niti postavbe o zapiranjih trgovin niso izvedli. Sodrug Katz iz Kodava je obžaloval, da če sta že tudi dve leti minuli, kar se je skupna pogodba z uslužbenci uveljavila, se le še ni povsod izpeljala.

Iz celega poročila se vidi, kako pasje slabo postopajo rdečkariji s svojimi uslužbenci v svojih rdečih konsumnih zadrugah! In taka stranka naj reši delavsko vprašanje!

»Da bi hotel te ljubiti, rdečkarija, pojdi, pojdi se solit!

Pravnik.

V smislu § 39. sotrudniškega zakona predpisano spričevalo o načinu službovanja mora obsegati tudi, kako mesto je sotrudnik pri podjetju zavzemal in ne samo, kako se ga je začasno uporabljalo.

Pravica do remuneracije, če tudi ne obstoja izrecni dogovor.

S pismom z dne 12. avgusta 1909 je bil tožnik nastavljen pri podjetju tožene firme kot stavbeni vodja in kot stavbeni risar za mesečno plačo 220 K. Vrhu tega je to pismo obsegalo pogoj, da mora tožnik njegovemu nadzorstvu izročene stavbe po možnosti nadzirati pred pisarniškimi urami.

Tožnik je stopil dne 15. avgusta 1909 v službo in ga je tožena tvrdka uporabila v septembru in oktobru za nadziranje nekaterih del pri manjših stavbah. V ostalem pa je delal cel čas največ kot stavbeni risar, dokler si ga v aprilu 1910 pričetkom sezone ni stalno uporabljalo kot stavbenega vodje.

Z začasnim spričevalom z dne 29. decembra 1910 potrđi tožena tvrdka, da je tožnik opravljal v času od 15. avgusta 1909 naprej posle stavbenega risarja in stavbenega vodje in je izvršil vsa izročena mu dela na stavbah in v pisarni v njeno polno zadovoljnost. To spričevalo je bilo tožniku izstavljeno, ko je delal skušnjo za stavbenega mojstra.

Dne 30. aprila 1911 je izstopil tožnik iz toženikine službe, katera mu je dala spričevalo, da je delal od 15. avgusta 1909 do 1. aprila 1910 kot stavbeni risar in od tega časa naprej do dne 1. maja 1911 pa kot stavbeni vodja.

Dasiravno remuneracija ni bila izrecno pogojena, je prejel tožnik na koncu leta 1909 znesek po 100 K in 1. januarja 1911 po 200 K kot remuneracijo.

Tožnik trdi, da je delal cel čas, kar je bil pri toženki v službi, kot stavbeni risar in stavbeni vodja in zahteva, da se toženka obsodi, da mu je dolžna dati spričevalo, v katerem je izraženo, da je opravljal te vrste delo in pa, da mu je plačati znesek po 66 K 66 h, t. j. njegovim štirimesečni službi odgovarjajočo tretjino letne remuneracije po 200 K.

Toženka ni trdila, da bi tožnik začetkoma, ko je službo nastopil, ne bil sposoben za stavbnega vodjo.

Tožnik je s svojim toženim zahtevkom v celem obsegu prodrl iz sledečih razlogov:

V spričevalu tožnik po pravici pogreša, v kolikor se gre za čas od 15. avgusta 1909 do 1. aprila 1910, posvedočbo, da je bil nastavljen kot stavbeni risar in stavbeni vodja.

Tožnik je bil v službo sprejet kot stavbeni risar in stavbeni vodja in se je tudi takoj pri sprejetju v službo obojestransko nameravalo, da tožnik takoj opravlja posle stavbenega vodje, kakor je to razvidno iz nastavljenega pisma. O tem se ni nič govorilo, da bo tožnik najprej izvrševal službo stavbenega risarja in šele po predidoči preizkušnji prevzel vodstvo stavb. Res je tudi tožnik v septembru in oktobru nadziral nekaj manjših del. Če pa je tožnik prvega pol leta svoje službe opravljal predvsem pisarniška dela, je vzroka temu iskati na eni strani, da je bil konec sezone, na drugi pa, da toženka ni imela nobenih stavb, katerih vodstvo bi mogla ali hotela tožniku izročiti. Te okoliščine pa, ki jih je smatrali za službovanje, ki so se pripetili toženki, ne morejo biti tožniku v škodo (§ 1311. občn. drž. zako.).

Preostane še odgovoriti na vprašanje, če je tožbena zahteva, v kolikor se nanaša na uravnavo spričevala, tudi v zakonu utemeljena. Sotrudniški zakon nalaga v § 39. delodajalcu obveznost, da mora po končanem službenem razmerju izstaviti delojemalcu na zahtevanje pismeno spričevalo čez čas in način službovanja. Odločilno za način službovanja pa je, kako mesto je zavzemal delojemalec v podjetju, ne pa okolnost, kako delo je opravljal v enem ali drugem razdobju.

Tožnik je bil v službo sprejet kot stavbeni vodja in stavbeni risar in je kot stavbeni vodja in risar služboval od 15. avgusta 1909 do 1. maja 1911, če je tudi menjal način dela zdaj v eni, zdaj v drugi smeri. Ako je torej hotela toženka način službovanja postavno označiti, bi morala za celo službeno dobo rabiti označno stavbeni risar in stavbeni vodja, kakor je to pravilno napravila v začasnem spričevalu. Toženka je torej s tem, da je enotno službeno dobo samovoljno pretrgala in ločila, kršila zakonito določbo § 39. sotrudniškega zakona, vsled česar je bilo v tej smeri ugoditi tožbeni zahtevi.

Kar se remuneracije tiče, je predvsem ugotovljeno, da ne obstoja noben tozadeven dogovor, dalje, kakor je po strokovno izobraženih prisednikih sodišču znano, je remuneracija stavbenim vodjam v tem kraju (Moravska Ostrova) v navadi in slednjič, da se je tožniku dala remuneracija celo v l. 1909, ko je tožnik le tupatam nadziral kako stavbo, sicer pa opravljal samo posle stavbenega risarja.

Vsa ta dejstva v zvezi z okolnostjo, da za leto 1909 in 1910 plačane remuneracije niso bile dane za gotova dela in tudi niso bile prostovoljno podarjene, so sodišče privedla do prepričanja, da tvorijo remuneracije en del pogodbe, in sicer, kakor je razvidno iz soglasnega priznanja, 200 K letno. Če pa je obstojala pravica tožnika do letne remuneracije, potem je tudi ta del toženega zahtevka po remuneraciji opravičen.

Železničar.

Nemščina in železničarji. V Avstriji smo tako srečni, da je proglašena v službenih predpisih za železničarje izključno nemščina kot notranji uradni jezik. Kako vpliva to na železničarje nemške narodnosti, nam zelo jasno kažejo kontrolne knjižice čuvajev. Vsi Kočevarji skupaj ne spravijo take nemščine na dan, kot se nahaja po teh knjižicah. In koliko muke prizadeva ta posel dotičnim uslužbencem. Vsi uslužbenci državnih železnic se morajo posluževati nemščine, ako vlagajo predpostavljenim uradom prošnje, pritožbe ali karkoli. V slovenskem jeziku pisane prošnje se vra-

čajo s pripombo, da je za uslužbenec uradni jezik nemščina. Koliko težav dela to osobito delavcem, ki navadno ne znajo nemščine. Nemščina je pri železnicah na prvem mestu, za njo pride šele znanje službe. Zdi se, kakor da bi država vzdrževala železnice za pomemčevanje nenemških ljudstev, ne pa za javni promet. Temu mora biti enkrat konec. Slovenski delavec in uslužbenec državnih železnic je istotako državljani kot nemški in mora službo in delo ravno tako opravljati kot oni, vsled tega je tudi nujno potrebno, da se mu v jezikovnem oziru ne dela sitnosti. To ne gre, da bi veljalo načelo: Ali nemško ali pa »Halt's Maul!

BOLNIŠKO ZAVAROVANJE USLUŽBENCEV DRŽAVNIH ŽELEZNIC.

Bolniška blagajna uslužbenecv državnih železnic je štela koncem leta 1911 209.306 članov proti 187.167 v prejšnjem letu. Povprečno število članov je bilo 213.852 proti 193.650 prejšnjega leta. Povprečno število sivocev (družinskih članov) je znašalo 486.697 proti 403.475 v letu 1910. Od navedenih članov jih je obolelo 114.365 proti 99.416 v letu 1910, kar znaša 79 odstotka celotnega števila proti 78,5 prejšnjega leta. Umrljivost je znašala v letu 1911 14,8 proti 14,2. Manj kot tri dni je obolelo 12.712 (11.087). Družinskih članov je obolelo 351.979 (304.926), umrlo pa jih je 1362 (1356), kar znaša v odstotkih 0,64 (0,70).

Skupni dohodki bolniške blagajne so znašali 6,85 milijonov kron, proti 5,99 mil. prejšnjega leta. Stroškov pa bilo 6,49 mil. proti 5,63 mil. kron v letu 1910.

Boj za žensko volilno pravico na Angleškem.

Ženske, ki se na Angleškem bojujejo za volilno pravico v državni zbor, so zelo hude in brezobzirne. Znano je, kako napadajo ministre po ulicah, kako pobijajo okna pri raznih javnih sloopjih, kako žugajo se z večjo in hujšo silo, češ, da bo samo po ti poti javno mnenje se obrnilo na njihovo plat. Ker noče svet poslušati njihovih dokazov, naj pa zve iz njihovih nasilstev, da nočejo odnehati, dokler ne dosežejo svoje zahteve. Škandalov in kravalov je v tem oziru po Angleškem vsak dan dovolj. Udeležujejo se tega po večini izobražene ženske. Če jih zapro, pa štrajkajo s tem, da nočejo uživati in tako so tudi do zdaj še vedno srečno ušle kakim večjim kaznim. Pred dobrim tednom so pa borilke za splošno volilno pravico nastopile novo hujšo pot. S smodnikom so skoraj do cela razstrelile poletno prebivališče finančnega ministra Lloyd Georgesa. Škode so mu napravile nad 20.000 K. Človeškemu življenju se ni zgodilo nobene škode. Stara voditeljica angleških žensk v

boju za žensko volilno pravico je par dni po tem dogodku na javnem shodu z velikim ponosom pohvalila, da so bile pogumne vojakinje, ki so zažgale smodnik pod Georgesovo vilo. Brez strahu je izrekla nazadnje to-le: »Jaz izjavljam, da ni treba gosposki iskati tistih, ki so zažgale smodnik. Jaz prevzamem za njihovo dejanje popolno odgovornost. Če bi me zavoljo tega zaprili, obsodili ali vrgli v ječo, bi dokazala, da je pravica pri nas ubita in da ne more izpeljati kazni. Če me obsodijo za 5 ali 20 let, jaz ne bom ostala v ječi. Jesti ne bom hotela in morali me bodo pustiti umreti ali pa me osvoboditi. Na vsak način ne bodo mogli delati z mano proti moji volji in če se bom morala ločiti iz boja, bo sto drugih prošlo za milost, da smejo stopiti na moje mesto.« — Mistres Pankhurst je s temi besedami res dosegla, da so jo zaprli in prišla bo, kakor poročajo listi, pred prihodnjo poroto. Boj angleških žensk res ni posebno čeden in kratkočasen; kaže pa, kolike moči je sposobna organizacija, ki smoteno in brezozirno sleduje svoj cilj. Naj reče kdo karkoli hoče, angleške ženske si bodo gotovo priborile pravico v državni zbor in s tem se bo tudi boj za volilno pravico ženske v večji meri začel po ostali Evropi in sploh po vseh omikanih državah.

Okno v svet.

Preprečen napad na poslanca Kunšaka. Schuhmeierjeva žalostna smrt je zelo socialne demokrate umljivo razburila. Socialno demokratsko časopisje je tulilo besnosti. Socialni demokrat Freiburger je pa bil na Dunaju po policiji prijeto, ker je hotel krščanskega socialnega deželnega poslanca Kunšaka umoriti, da maščuje bratovo smrt. Socialni demokrati so pa zdaj Freiburgerja zatajili, češ da ni bil socialni demokrat in da je bil lump. Ker so socialni demokrati Freiburgerja zatajili, naj pripomnimo, da je bil Freiburger član socialno demokratske nemške lesne zveze in da je tudi na socialno demokratičnih shodih kot socialno demokratski govornik nastopal.

Odiranje milijonarjev. Ko je svojeodobno ogrska vlada razpisala dobavo železninskih vozov, so se oglašili tudi kartelirani podjetniki te vrste in so zahtevali za en voz 90.000 K. Vlada je nato pričela z izdelovanjem voz v lastni režiji. Tako »doma« narejeni vozovi so pa stali vkljub vsem pomanjkljivostim in priganjanju pri delu 70.000 kron. Iz tega je pač jasno razvidno, da so vsi karteli pravzaprav neke vrste roparska banda, proti katerih poslovanju se merodajni faktorji ne ganejo. Govori se, da so stavbe naših vojnih ladij vsled kartelov zelo drage in da velja drnót kakih deset milijonov kron več kakor v tujemstvu. To so žrtve, ki jih prinašamo državljanom. Toda »patrijotični« kartelisti izrabljajo državljanom v svoje nelepe namene. In vlada se ne gane. Ko bi kartelisti skrbeli vsaj

za gospodarski napredek delavstva, toda tu ni nobene dobre sledi. Nasprotno, kjer vladajo karteli, se tudi delavstvo čimdalje bolj stiska, to nam kažejo vsakdanji dogodki. Zato v boj proti karteliranemu oderuštvi!

Brezposelno zavarovanje na Dunaju. Novi dunajski župan dr. Weiskirchner je pozval dunajsko ravnateljstvo dunajskega magistrata, da naj prouči vprašanje o zavarovanju brezposelnih, ki naj bi se na Dunaju uvedlo. Zavarovanje naj bi bilo prostovoljno, mesto bi prispevalo.

40 milijonov dolarjev (185 milijonov kron) je baje obljubil milijonar Rockefeller za boj proti trgovini z dekleti.

Izdajatelj: Miha Moškerc, odgovorni urednik: Jožef Gostinčar. — Tisk Katoliške Tiskarne.

Ste že pokusili kavo s Francovo perl-ržjo, znamka :Perlo:?

Ista ugaja tudi brez zrnate kave.

Tovarne za asbestškriklj „ZENIT“ družba z om. zav. Mor. Žumberk dobavljajo najboljši in najcenejši krovski materijal Zastopnik: ZAJEC & HORN, Ljubljana, Dunajska cesta 73

A. ŽIBERT, Ljubljana
Prešernova ulica
priporoča svojo
**veliko zalogo čevljev do-
mačega izdelka**

Solidno izdelane
dežnike in solnčnike
priporoča
po najnižjih cenah
L. Mikusch, Ljubljana,
Mestni trg št. 15.

Bogata zaloga ženskih ročnih del in zraven spadajočih potrebščin.
F. Meršol Ljubljana
Mestni trg 18.
Trgovina z modnim in drobnim blagom.
Velika izbor vezenin, čipk, rokavio, nogavio, otroške obleke in perila, pasov, predpasnikov, žepnih robocev, ovrtnikov, zavratnic, volne, bombaža, sukanca itd.
Predtiskanje in vezenje monogramov in vsakovrstnih drugih risb.

Pozor, slovenska delavska društva!
Kupujte svoje potrebščine pri znani in priporočljivi domači manufakturni trgovini
Janko Češnik
(Pri Češniku) Ljubljana
Lingarjeva ulica - Stritarjeva ulica
v kateri dobite vedno v veliki izbiri najnovejše blago za ženska in moška oblačila.
Postrežba poštena in zanesljiva.

Razširjajte med delavstvom Vaše glasilo
„Našo Moč“.

domovinskim listom, delavsko ali poselsko knjižico i. dr. V slučajih, da se obrt izvršuje po namestniku ali zakupniku, morajo se gorenji podatki nanašati tudi na tega, zato je treba prijavi priložiti tudi vse zahtevane podatke o starosti, bivališču in državljanski pravici namestnika, oziroma zakupnika. Pri naznanitvi rokodelskih obrtov se mora poleg tega priložiti še izkaz usposobljenosti. (§ 14.)

V prijavi je treba nameravani obrt dovolj natančno označiti. Lahko se rabijo imena, ki nameravajo opravilo sicer slabo označujejo, pa se vendar rabijo navadno v življenju (n. pr. ključavničar). Vsled zahteve, da se mora obrt označiti zadostno natančno, treba se je ogibati imenovanj, ki so dvoumna in se dajo tolmačiti na več načinov. Ako bi kdo naznanil, da se bo bavil z izdelovanjem oblačila, ne zadostovalo bi tako označenje; kajti k oblačilu spada n. pr. perilo, obleka, klobuk, čevlji itd., torej stvari, katere se izdelujejo v različnih obrtih.

Ako bi se hotel kdo baviti z več obrti, ki se z ozirom na njih predmet ali način izdelovanja bistveno razlikujejo drug od drugega, ne sme jih naznaniti v isti prijavi kot en obrt. Tako n. pr. je treba izdelovanje kakih stvari in trgovino z njimi zglašiti ločeno. Dovoljeno pa je, da se več obrtov naznani obenem, toda naznaniti jih je kot različne, tako da podjetnik postane lastnik več obrtov ravno tako, kakor če bi posamezne obrtne pravice pridobil na podlagi več različnih prijav.

Zakon zahteva, da imej vsak pod o. r. spadajoči obrt določen kraj, kjer se bode vršil. To pravilo ne velja za obrte, ki se izvršujejo izključno potuje (razgl. pat. člen V., črka q), na katere se pa tudi ne nanašajo določbe o. r. Ni pa potreba, da bi bil ta kraj vršbe n. pr. natančno določena delavnica, izven katere bi se ne smelo delati. Nekateri obrti so taki, da že po svojem bistvu to izključujejo, ker se pečajo z delom n. pr. v hiši najemalcev (krovci i. dr.). Ker se v takih slučajih ne more navesti stalni kraj vršbe, naznaniti se mora oni kraj, kjer podjetnik navadno živi, sprejema naročila, itd., torej kraj, kjer se podjetnik navadno bavi s svojim opravilom.

V prijavi je treba navesti kraj, kjer se bode obrt izvrševal, to je, tisti kraj, kjer se stalno vrši obrtno delovanje ali — ako bi se obrtno delovanje izvrševalo na več različnih krajih — kjer je središče obrtnemu podjetju. Zato je treba ta kraj označiti natančno in tako, da ga more obrtna oblast spoznati. Tej zahtevi bi ne bilo ustrezno, če se naznani samo občina ali vas ali mestni okraj, v kojem se nahaja ta kraj, kjer se bo izvrševal obrt. Samo natančno označenje tega kraja omogoči obrtni oblasti nadzorovati obrt v obrtno-policijskem oziru in ravno to nadzorovanje ima zakon pred očmi, ko zahteva, da se

vanja davkov in drugih javnih bremen iste pravice in dolžnosti kakor domačini. Trgovci in obrtniki ene državne polovice imajo v drugi državni polovici pravico, pod istimi pogoji kakor domačini dajati ondi svoje izdelke v komisijo, snovat podružnice in zaloge, dobavljati blago proti naročilu in naročeno delo povsod izvrševati, zbirati naročila in nakupovati. Pripadniki ene državne polovice imajo iste pravice kakor pripadniki druge glede obiskovanja trgov in semnje; izvzeti so v tem oziru le krošnjariji. Vsled odloka trgovskega ministrstva z dne 26. februarja 1900, št. 5389, je avstrijskim oblastem zabranjeno, od tega časa naprej izdajati ogrskim državljanom dovoljenje za krošnjarski obrt; pred tem časom izdani dovolilni listi so veljavni še toliko časa, dokler ne poteče v krošnjarskih knjižicah določena doba.

§ 9.

Istočasno obratovanje več obrtov.

Istočasno obratovanje več obrtov je dovoljeno, ako so izpolnjene zakonite potrebščine.

Po tem paragrafu je torej istočasno izvrševanje več obrtov splošno dovoljeno, bodisi da se isti obrt izvršuje na različnih krajih, bodisi da se podjetnik istočasno bavi z različnimi obrti. Vendar obstoji v tem oziru nekaj izjem. Po § 19. o. r. ne sme ista oseba v istem kraju imeti več koncesij za točenje in prodajo opojnih pijač, ampak samo eno. Za izvrševanje gostilniškega obrta sme imeti ista oseba k večjemu dve koncesiji. (§ 16. o. r.)

Ako se hoče kdo istočasno pečati z več različnimi obrti, imeti mora za vsak obrt posebej vse tiste lastnosti, katere zahteva zakon za vsakega izmed dotičnih obrtov. Tako mora n. pr. oni, ki hoče ob istem času izvrševati različne rokodelske obrti, dokazati, da je usposobljen za vsak obrt posebej. Pri koncesioniranih obrtih se zahteva, da se dobi za vsak posamezen obrt posebna koncesija. Vsak obrt je treba tudi posebej naznaniti pristojnemu oblastvu. — Pravica za istočasno izvrševanje več obrtov bodisi istih, bodisi različnih ni omejena samo na eno občino. Ista oseba se lahko bavi istočasno z več obrti tudi v različnih krajih in deželah; praviloma se pa za zadnja slučaja zahteva namestitev primerne poslovdje.

§ 10.

Obrtovanje v mejnem kraju.

V mejnem kraju ostaja nastop obrtov, ki se bavijo s kontroli navezanimi predmeti, tudi še posle vezan na pogoje, ki jih predpisujejo finančni zakoni.

Gričar & Mejač

Ljubljana, Prešernova ulica 9

priporočata svojo največjo zalogo izgotovljenih oblek za gospode, dečke in otroke.

Novosti v konfekciji za dame.

Lekarna „Pri kroni“ Mr. Ph. A. Bohinc

Ljubljana, Rimska cesta šte. 24.

Priloga se sledeča zdravila:
Balzam proti želodčnim bolečinam, steklenica 20 v.
Kaplje za želodec, izvrstno, kreplivo in slast do jedi pospešujoče sredstvo, steklenica 40 v.
Kaplje zoper želodčni krč, steklenica 50 v.
Posipalni prašek, proti ognjivanju otrok in proti potni nog, škatica 50 v.
Bijele olje, steklenica 1 krono in 2 kroni.
Salicilni kolodij, za odstranitev kurjih oces in trde kože, steklenica 70 v.
„Sladina“ za otroke, škatica 60 v.
Tinktura za želodec, o vajalno in želodec kreplivo sredstvo, steklenica 20 v.
Trpotčev sok, izvrstno pripomoček proti kašlju, steklenica 1 krono.
Železnato vino, steklenica 2 kroni 60 v in 4 krono 80 v.

IVAN JAKŠIČ v Ljubljani,

Dunajska cesta 17

priporoča svojo bogato zalogo raznovrstnih

voznih koles in šivalnih strojev

— za rodbino in obrt. —

Sladni čaj-zajtrk!

Kri! 50% prihranka in okusen zajtrk, južina! dosežejo oni, ki namesto kave, čaja, kakao, sladne kave, pijejo sladni čaj. Ako se ga uporablja pri dojenčkih namesto moka za otroke, so otroške bolezni manj nevarne. Je za polovico cenejši. Dr. pl. Trnkóczyjev sladni čaj ima ime Sladni in je vedno bolj priljubljen. Povsod 1/4 kg zavoj 60 vin. Moči! Tudi pri trgovcih. Po pošti pošlje najmanj 5 zavojem lekarnar Trnkóczy v Ljubljani. Ta lekarnar je svojih osem otrok zredil s sladnim čajem. O avne zaloge na Dunaju: lekarnar Trnkóczy: Schönbrunnerstrasse šte. 109, Zdravje! Josefstädterstrasse šte. 26, Radetzkyplatz šte. 4. V Gradcu: Sackstrasse šte. 4.
Prilogačljiv zlasti za one, ki se čutijo bolne, slabe. Za resničnost tega naznanila jamči 6 tukaj navedenih tvrdk Trnkóczyjevih, istotako ugodne sodbe zaupanja vrednih oseb.

Zdravniško priporočeno zdravilno sredstvo:

BIOGLOBIN

Kri tvoreča pijača izvrstnega okusa. Odlično kreplivo sredstvo za mlade in stare. V steklenicah po K 3.50 in K 2.— v vsaki lekarni. — Glavna zaloga za Kranjsko:

M. R. Sušnik

lekarna „Pri zlatem jelenu“
Ljubljana, Marijin trg.

Patniki v Ameriko
Najboljše delo, po ceni in
varnosti potovanja naj se obrnejo
na
Simona Šmetetka
v Ljubljani Kolodvorske ulice 20.
Kakovostna Pojasnila dajo se brezplačno.

Edina in najkrajša linija v Ameriko!

Samo 5 dni!
iz Hawre v
New-York
francoska prekmorska družba.

Veljavne vozne liste (Sifkarte) za franco-ku linijo iz Hawre v New-York in listke za povratek iz Amerike v staro domovino, po najnižji ceni

in brezplačna pojasnila daje samo **ED. ŠMARD**
potovalna pisarna v Ljubljani, Dunajska cesta št. 18
v hiši „Kmetске posojilnice“

Največja in najstarejša
tovarna lončenih peči in
raznih lončenih izdelkov

Avđust Dreise, Ljubljana

Mnogokrat odlikovana.

Priporoča se slavnemu občinstvu in prečastiti duhovščini v naročila na štedilna ognjišča in peči

preproste in najfinejše, izvršene v poljubnih modernih barvah in vzorcih najbolj strokovnjaški, solidno in trpežno po najnižjih cenah. Župniščem, samostanom in šolam dovoljujem znaten popust. Ilustrirani ceniki so na razpolago.

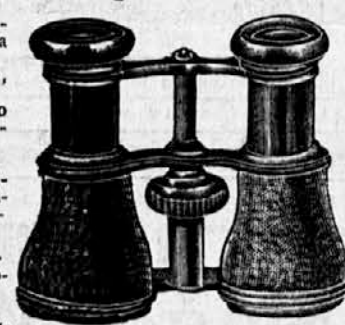
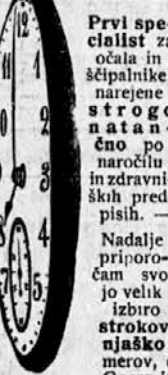
FR. P. ZAJEC, Ljubljana

Stari trg št. 9.

Izprašani optik.

Zalagatelj c. in kr. armade, c. in kr. vojne mornarice, c. kr. domobranec itd.

Največji optični zavod.

Prvi specialist za očala in šepalnice, narejene strogo natančno po naročilu in zdravniških predpisih. — Nadalje pripravljamo svojo veliko strokovnjaško pravilno izdelanih toplotmerov, zrako-merov, daljnogledov vseh vrst, kakor Zeiss, Busch, Coerz itd. V a popravila izvršujem v s oji lastni delavnici in je ogled iste mojimi cenj. odjemalcem vsak čas dovoljen. Bogata zaloga najboljših ur, zlatine in srebrnine. Zahtevajte cenik.

Za hranilne vloge jamči dežela Kranjska.

Za hranilne vloge jamči dežela Kranjska.

Najboljša, najsigurnejša prilika za štedenje!

Denarni promet l. 1911. čez 82 milijonov K.

Stanje vlog čez 22 milijonov K.

Lastna glavica K 704.939.27.

LJUDSKA POSOJILNICA

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

Miklošičeva cesta šte. 6

pritličje v lastni hiši nasproti hotela „Union“
za frančiškansko cerkvijo

prejema

hranilne vloge

vsak delavnik od 8. ure zjutraj do 1. ure popoldne ter jih obrestuje po

4 3/4 %

brez kakega odbitka, tako da prejme vložnik od vsakih

100 kron čistih 4-50 na leto.

Hranilne knjižice se sprejemajo kot gotov denar, ne da bi se njih obrestovanje kaj prekinilo. Za nalažanje po pošti so pošno-hranilnične položnice na razpolago.

Fran Povše, komercialni svetnik, vodja, graščak, drž. in dež. poslanec, predsednik; Josp Šiška, stolni kanonik, podpredsednik; odborniki: Anton Belec, posestnik, podjetnik in trgovec v St. Vidu nad Ljubljano; Dr. Josp Dermastla; Anton Kobl, posestnik in trgovec, Breg pri Borovnici; Karol Kauschegg, veleposestnik v Ljubljani; Matija Kolar, stolni dekan v Ljubljani; Ivan Kregar, svetnik trgovske in obrtne zbornice in hišni posestnik v Ljubljani; Fran Leskovic, hišni posestnik in blagajnik „Ljudske posojilnice“; Ivan Pollak ml., tovarnar; Karol Pollak, tovarnar in posestnik v Ljubljani; Gregor Šlibar, župnik v Rudniku.

Za hranilne vloge jamči dežela Kranjska.

V okrajih, ki leže ob državni meji, veljajo posebne določbe za nastop tistih tovarniških obrtov, ki se pečajo z izdelovanjem, oziroma prenašanjem reči, katere so podvržene kontroli. Sedaj je kontroli podvrženo pridobivanje soli, izdelovanje mineralnega olja in kava. Poleg dovoljenja političnega deželnega oblastva se zahteva za nastop imenovanih obrtov tudi še posebno dovoljenje deželnega urada, ki vodi colne stvari. Istotako se zahteva za trgovinska podjetja, ki razpečajo omenjene kontroli podvržene reči izven mest in trgov obmejnih okrajev, še posebno dovoljenje okrajnega urada, kateremu je poverjeno vodstvo colnih stvari. Te poostrene določbe pa ne veljajo za rokodelske obrti, dasi se morda njihov lastnik bavi z izdelovanjem kontroli podvrženih predmetov.

B. Posebna določila.

a) Pri svobodnih obrtih.

§ 11.

Kdor ni izključen s prej navedenimi določili II. poglavja, ima pravico samostojno obratovati vsak svobodni obrt.

Podjetnik pa je dolžan, preden nastopi obrt, to prijaviti oblastvu.

Zakon zahteva torej, da se mora nastop vsakega obrta naznaniti pristojnemu obrtnemu oblastvu prve stopnje, t. j. okrajnemu glavarstvu, oziroma mestnemu magistratu v mestih z lastno upravo. Pristojno obrtno oblastvo je ono, v katerega uradni delokrog spada dotični kraj, kjer se namerava obrt vršiti. Kdor bi brez prijave se začel pečati s kakim obrtom ali bi pri koncesioniranih obrtih vršil iste brez koncesije, zapadel bi po § 132. o. r. črka a) zakoniti kazni 5 do 500 K. Za naznanitev se ne smatra, ako kdo pri davčnem uradu prijavi pričetek davku podvrženega podjetja, ker davčni urad ni obrtno oblastvo. Kako se obrt prijavi, glej naslednji paragraf.

Pri svobodnih obrtih daje že sama prijava pravico, da se sme obrt nastopiti. Toda ta prijava mora biti taka, kakor to zahteva § 12. Ako prijava ne odgovarja tu določenim zahtevkom, se v smislu zakona ne more smatrati za pravilno prijavo, torej za tisto dejanje, ki daje pravico obrt nastopiti. Zato je obrtna oblast upravičena, da prepove nadaljno izvrševanje obrta, ako prijava ni bila popolna, in

ni prisiljena zahtevati, da se prvotna prijava izpopolni. (Upr. sod. 5. maja 1909, št. 4129.)

Po § 56 se mora obrt znova prijaviti, ako se obrtno podjetje po pravnih dejanjih med živimi izroči kakim drugi osebi. Taka izprememba v osebi obrtnega lastnika se pa izvrši, ako se mu pridruži še kaka druga oseba kot trgovski družabnik s tem namenom, da bi podjetje izvrševala oba skupno. Dočim je poprej podjetnik vodil obrt sam in na svoj račun, vodita sedaj podjetje oba skupaj in na skupen račun; prejšnji podjetnik ni več jedini samostojni podjetnik, ampak se le udeležuje skupnega podjetja. Nastala je javna trgovska družba, ki je sedaj lastnica podjetja. Zato je potreba v takem slučaju obrt znova prijaviti, kar mora storiti nova družba kot taka, ne pa vsak družabnik sam zase. (Upr. sod. 28. decembra 1908, št. 9531.)

Lastnik kakega patenta ne potrebuje za izvrševanje svojega patenta nikakega dovoljenja obrtnega oblastva (patentni zakon z dne 11. januarja 1897, drž. zak. št. 30). Njemu torej ni treba dobiti ne obrtnega lista, ne koncesije. Zato tudi ni vezan na določbe obrtnega reda glede nastopa obrtovanja. (Upr. sod. 7. oktobra 1908, št. 9432.)

§ 12.

V tej prijavi je navesti ime, starost, bivališče in državljanstvo podjetnika, s katerim obrtom se hoče baviti, in glede obrta kolikor mogoče natančno označiti kakovost obrta, končno kraj, kjer ga hoče izvrševati in, ako bi bilo morda potreba privolitve zakonitega zastopnika in pristojnega sodišča (§ 2), naj se tudi to dokaže.

Kjer se v smislu §§ 2 in 3 more obrt izvrševati samo po namestniku ali zakupniku, naj se vsi prej omenjeni podatki navedejo tudi o osebi le-tega.

Dveh ali več obrtov se ne sme skupaj zglasiti. Izjema je dovoljena le glede v seznamu rokodelskih obrtov pod eno točko v eno skupino združenih obrtov, ki se po krajnih potrebah in navadah praviloma skupno izvršujejo in pri katerih zadostuje enotni dokaz usposobljenosti, da se morejo pričeti.

Naznanitev obrta mora torej obsežati ime, starost, bivališče in državljanstvo podjetnika, dalje nameravani obrt in kraj vršbe.

Ako bodoči podjetnik še nima zakonito zahtevane starosti, mora dokazati, da mu je postavljeni zastopnik (varih) privolil pečati se z obrtom, in pa, da ga je pristojno sodišče razglasilo za polnoletnega (§ 2). Obrtno oblastvo pa mu sme podeliti obrtno pravico, če tudi ga sodišče ni razglasilo polnoletnim. Kot dokaz starosti služi rojstni in krstni list, državljanstva pravica pa se izkaže navadno z